

Нобеловац и политика (Мисија Алберта Сент Ђерђија у Турској 1943)

Апстракт: Аутор у раду указује на мисију нобеловца Алберта Сент Ђерђија у Турској 1943. године. Писан је на основу грађе Архива Југославије и Војног архива, те литературе.

Кључне речи: Мађарска, Југославија, Други светски рат, Алберт Сент Ђерђи, политичко престројавање

Немачка је и поред пораза у Првом светском рату, у међуратном добу, нарочито након Хитлеровог доласка на власт, водила агресивну спољну политику. Она се нарочито исказала према југоистоку Европе у настојању да обезбеди привредно подручје преко кога се отварао пут према Блиском истоку. За Немачку је овај простор био значајан и ради обезбеђивања десног крила фронта пред напад на Совјетски Савез. Све то је одређивало почетну ратну судбину овог подручја.

Са распадом Аустроугарске у Првом светском рату Мађарска је мир у Тријанону доживела као пораз. Зато су између два рата правци њене спољне политике били мотивисани настојањима за ревизију граница. Мађарска политичка и интелектуална елита реално су сагледавале опасност од немачког наступања пред Други светски рат. Међутим, војна елита и већинске жеље народа за ревизијом граница утицали су на мађарско приступање Тројном пакту. Потом је учествовала у нападу на Југославију, у априлу 1941. године.

Југословенско одбијање да приступи Тројном пакту у време када су то урадили суседи, осим Грчке, Хитлер је доживео као ударац својој агресивној политици. То је утицало на његову одлуку да се Југославија казни и она је Априлским ратом разбијена као држава.¹ Мађарска је припојила југословенске територије Бачку, Барању, Међумурје и Прекомурје. То је покушано и са Банатом, али Немачки рајх, вођен својим интересима, није изашао у сусрет тим мађарским захтевима. Међутим, међу немачким савезницима, поготово између

¹ Ristović, Milan, *Nemački „novi poredak“ i Jugoistočna Evropa 1940/41–1944/45*, Beograd 1991.

Мађарске и Румуније, избијале су супротности око територија (Трансилванија). Немци су их смиривали дајући им разна обећања о територијалном проширењу. Заоштрени односи око територија са Румунијом, Словачком и Независном Државом Хрватском (НДХ) све више су одавали утисак „да је Мађарска имала више пријатеља у земљама изван осовинских сила него међу својим суседима, који су, милом или силом, били укључени у Тројни пакт“.²

Мађарска је ангажована у походу на СССР и била је снабдевач Немачке ратним материјалом за вођење рата на Истоку. Адмирал Хорти пристајао је на учешће у походу на Совјетски Савез. Тако је током 1942. на Истоку ангажовао мађарску Другу армију, са око 200.000 војника.³

Насупрот мађарској званичној политици, на Западу је у јесен 1941. био основан избеглички покрет на челу са вођом Партије малих посредника Тибором Екартом (*Tibor Eckhardt*), те антифашистичка делатност Михаља Карољија у Лондону.⁴ У земљи је након немачких пораза на Истоку, јачало уверење да су везе са Западом корисне и перспективне. Нарочито су совјетско уништавање мађарске војне силе на Источном фронту и италијанско повлачење из рата, у септембру 1943. године додатно појачали уверење о осовинском поразу. Новонастало стање довело је у Мађарској до политичког раслојавања и њени емисари су путовали у настојању да успоставе везе са западним савезницима (путовања у Швајцарску, Шведску, Турску).⁵ Немачко уверење да им Мађари све више окрећу леђа довело је до притисака на адмирала Хортија и владу у Будимпешти, што се завршило немачком окупацијом Мађарске у марту 1944. (план „Маргарета“).⁶

У извештајима Југословенској краљевској влади, која је боравила у лондонском изгнанству, срећемо име Алберт Сент Ђерђи (*Albert Szent-Györgyi*), који је током рата остао у Мађарској. Био је биохемичар и професор медицинске хемије у Сегедину и Будимпешти. Добитник је Нобелове награде 1937. године за открића у биолошким сагоревањима (открио витамин С).⁷

² Лукач, Душан, *Treći rajh i zemlje jugoistočne Evrope 1941-1945*, knj. 3, Beograd 1987, стр. 303. (у даљем тексту: Лукач, D., *Treći rajh i zemlje...*)

³ Лукач, D., *Treći rajh i zemlje...*, стр. 294–300.

⁴ Terzić, Milan, „Misiја Vladimira Velebita u Londonu – maj 1944. Prilog pitanju međunarodnog priznavanja 'nove' Jugoslavije“, *Drugi svetski rat – 50 godina kasnije, Zbornik radova sa Naučnog skupa*, Podgorica–Beograd 1997, стр. 149–160. Mihalj Karolji је био један од вођа мађарске револуције 1918, а затим противник фашизма и сталјинизма и скоро цео живот провео у емиграцији. У Југославији су му преведени мемоари *Vjera bez iluzija – Memoari crvenog grofa*, Zagreb 1982.

⁵ Лукач, D., *Treći rajh i zemlje...*, стр. 481–484. Исто: Elizabeth, Barker, *Britanska politika prema jugoistočnoj Evropi u Drugom svjetskom ratu*, Zagreb 1978, стр. 230–240.

⁶ Лукач, D., *Treći rajh i zemlje...*, стр. 614–630.

⁷ Алберт Сент Ђерђи, рођен је 1893. године. Од 1947. живео је у САД, где је и умро је 1986. године.

Југословенска краљевска влада подржавала је савезничке ратне напоре, репрезентујући војно поражену државу и настојећи да буде у вези са догађајима у земљи. Њена жеђ за информацијама била је потреба да се сагледа неодређено, нејасно и противречно стање у земљи.⁸ Информације из Југославије сакупљао је преостали дипломатски апарат Краљевине Југославије који је остао у неутралним земљама.⁹ Извори информација били су различити: појединци који су дошли из земље, писање штампе у Југославији и иностранству, различити обавештајни канали (мисије упућене из земље и у земљу). Поред вести које се тичу стања у Југославији, сакупљане су и оне које су говориле о стању у југословенском окружењу (Румунији, Мађарској, Бугарској, Грчкој, Албанији).

Преко Бугарске, простор Турске територијално је најближи Југославији и природно је било очекивати да ће до њега ићи највише информација које се тичу ситуације на балканским просторима, те повратних информација које указују на покушаје из иностранства за успостављење контаката, било да је реч о слању мисија, писама или помоћи. Турска је током Другог светског рата, иако изложена притисцима да учествује у рату, задржала неутралност. Нарочито је, након наслућивања ратног исхода, евидентан долазак различитих емисара ради престројавања државних и националних корпуса.

Југословенски амбасадор Шуменковић је из Анкаре, 15. фебруара 1943, известио о доласку мађарских емисара ради политичког престројавања.¹⁰ Други Шуменковићев извештај из Анкаре, 2. марта 1943, конкретно указује на долазак Алберта Сент Ђерђија: „Достављам обавештења која сам добио у Цариграду одакле сам се данас вратио. Последњих дана овде је боравио у циљу контаката са савезничким представницима познати мађарски научник Szent Gyorgyi Albert, професор Универзитета за хемију у Сегедину, Нобелова награда за проналазак витамина С, почасни доктор Париске Сорбоне. Са америчким амбасадором био

⁸ *Jugoslovenske vlade u izbjeglištvu 1941–1943*, Dokumenti, priredio Bogdan Krizman, Zagreb-Beograd 1981; *Jugoslovenske vlade u izbeglištvu 1943–1945*, Dokumenti, priredio Branko Petranović, Zagreb-Beograd 1981; Ђуретић, Веселин, *Влада на беснућу*, Београд 1983; Petranović, Branko, *Srbija u Drugom svetskom ratu 1939–1945*, Beograd 1992; *Записници са седница Министарског савета Краљевине Југославије: 1941–1945*, приредили Комнен Пијевац и Душан Јончић, Београд 2004.

⁹ У Турској (амбасадор и војни изасланик у Анкари, генерални конзул и обавештајни официр у Цариграду), Египту (дипломатско представништво и Војна команда у Каиру), Швајцарској (амбасадор у Барну и конзулати у Цириху и Женеви), Шведској (амбасадор у Стокхолму), те дипломатска представништва у Мадриду, Лисабону и при Светој Столици у Риму.

¹⁰ „У Турској борави мађарски професор Ђула Месарош који је пре рата био овде и има везе са неким турским круговима. Има се разлога веровати да је незванично представник мађарског претседника владе за додир са Турцима и савезничким представницима. По обавештавању самог чехословачког претставника није дошао у контакт ни са њим ни са осталим савезничким претставницима и отпутовао је без резултата. Прошлог лета био је у Швајцарској у истој мисији. Совјетски амбасадор зна да је био још један претставник мађарске владе. Могућно с њим чехословачки претставник водио разговоре из телеграма вашег. Потребно је још проверавати овде“; Архив Југославије (у даљем тексту: АЈ), 103-176-618, Пов. бр. 109.

у контакту преко Вокера, директора Standard Oil C-ie, са енглеским преко једног енглеског сервиса у Цариграду. Добио сам копију његовог експозеа америчком амбасадору. Достављам главне ставове који објашњавају најбоље његову акцију: 'Мађарска је зрела за потпуну дезорганизацију. Пораз затећи ће земљу потпуно неспремну, настаће неред, мањине ће се пробудити и биће вероватно општи покољ. Ово страшно забрињава добре мађарске патриоте који не симпатишу са национал-социјалистима већ их сматрају својим непријатељима и желе спасти своју земљу. Велики број тих патриота говорио ми да сам једини који може сачувати ред и спасти земљу. Да бих то утврдио, ступио сам у контакт са Фајаром (Fauser), шефом социјал-демократске странке, једине добро организоване странке, који ми је изјавио да ће његови пријатељи бити уз мене и са пуним поверењем. Исти одговор добио сам од шефа демократске странке. Затим сам се обратио десници и разговарао са грофом Сиграјем (Sigray), шефом ројалистичке странке и једним од најуваженијих политичара у Мађарској и он дао ми пуну помоћ. Пре позива дошао сам у Цариград видети могу ли имати поверење Америчких уједињених Држава и Енглеске и да ли ме примају као сарадника на изградњи новог света, у ком случају спреман сам организовати народ у једну партију и припремити неполитичку владу која би преузела власт чим прилике допусте. У садашњем моменту Немачка је још сувише јака и свака таква промена политике имала би за последицу окупацију Мађарске, формирањем владе једног Квислинга који би предао земљу Немачкој и повећао немачку снагу са милион мађарских војника. Чим се Немачка буде нашла пред опасношћу као што је озбиљна инвазија, биће моменат да поменута влада узме власт, ступи у тајну војну сарадњу са савезницима и пусти у земљу савезничку војску. Јавна војна сарадња може почети кад катастрофа Немачке буде очевидна. Пред полазак био сам код Претседника мађарске владе, рекао сам му да идем ступити у везу са америчким амбасадором и питао могу ли учинити му неку услугу. Рекао ми је да кажем америчком амбасадору 1. Да он више не даје Немачкој ни једног војника ни једну пушку, 2. Да непрестано виче против Јевреја али у ствари ништа не ради и чува у Мађарској 70.000 Јевреја избеглица, 3. Да не може сада водити другу политику јер би Немачка окупирала Мађарску, потпуно је мобилисала против савезника и Јевреји би били истребљени (амерички амбасадор је јеврејског порекла). По препоруци Претседника владе разговарао сам са државним потсекретаром у Министарству иностраних послова Улајин Ревиким, који ми је рекао да је жеља Мађарске да се Совјетска Русија задржи да не уђе у Мађарску, да се суседима не дају одрешене руке против Мађарске и да ће, ако се добију ове гаранције, све бити спремно за тајну војну сарадњу са савезницима. (Не узимам, напоменуо професор, одговорност за ове изјаве, већ их достављам без коментара)." Шуменковић даље додаје да је личност која му је дала горњи текст била у контакту са професором Сент Ђерђијем и

саопштила му: „Да он жели спречити улазак Руса и Срба у Мађарску, иначе признаје и сажаљује покољ који Мађари извршили над Србима и изјавио да је пријатељ нашег народа са жељом да се то достави југословенском амбасадору ако се буду (видели)“, те да би први акт војне сарадње био примање савезничких падобранаца у Мађарску, да Мађарска није зрела за републику и да је „он за краља Отона Хабзбурга ако није клерикалац и ако је у Америци постао социјал-демократски оријентисан“. Шуменковић на крају каже да је професор отпутовао у Пешту крајем прошле недеље, да му је амерички амбасадор рекао да са Сент Ђерђијем није хтео ступити у контакт без одобрења своје владе које још није добио, да су неки чланови британске амбасаде показали неповерење сматрајући га владиним човеком, док је енглески обавештајни сервис имао поверење, а из Лондона одговорено да се веза успостави, тражећи да искреност потврди тиме што ће организовати обавештајни биро и саботажу, те да је Сент Ђерђи у експозеу рекао да га је Ревикци замолио да пољском амбасадору преда поруку из Пољске.¹¹

Амбасадор Шуменковић је потом, 14. априла 1943, известио из Анкаре о доласку новог мађарског емисара (Вали Ференц – мађарски адвокат и професор међународног права), говорећи потанко о индискрецији која се десила поводом Сент Ђерђија.¹² На долазак емисара из Мађарске, Румуније и Бугарске ради хватања веза са савезничким сервисима указао је и југословенски конзул Кнежевић из Цариграда крајем априла 1943, тражећи да југословенска страна појача свој рад у Цариграду.¹³

¹¹ АЈ, 103-176-618, Стр. пов. бр. 149. Део Шуменковићевог извештаја бр. 149 користи и Д. Лукач (Лукач, Д., *Treći rajh i zemlje...*, стр. 474, 475), а делатност Сент Ђерђија помиње користећи књигу мађарског историчара Ђиле Јухаса – Juhasza, Gyule, *Hungarian Foreign Policy 1919–1945*, Budampest 1978, стр. 220–223.

¹² „Овдашњи Енглези који су посвећени у ствари професора који се помиње у моме телеграму Стр. Пов. бр. 149 (мисли се на Сент Ђерђија – примедба М.Т.) узнемирене услед познате индискреције која учињена у јавности преко радија у вези са том личности. Врло дискретно испитују одакле потекла индискреција. Засад верују из кругова овдашњих Мађара који радили са професором услед непажње. Тражили обавештења преко Foreign Officea. Ти Енглези верују сто на сто да професор није човек владе и да не ради у споразуму са владом. Утврдили с њим оно што сам јавио телеграмом Стр. Пов. бр. 149 односно његове акције у садашњем моменту и ништа више. Од доласка његовог није им се јавио. За његов долазак поред Калаја и Ревикког (знао је) и шеф мађарског генералштаба. Енглези рекоше ми да знају да су о овоме овде тачно обавештени само шеф енглеског сервиса у Цариграду, енглески амбасадор, Вокер и ја. Ја бих додао: и пољски амбасадор што изгледа Енглези не знају. Мене обавестио Вокер. Ја о овоме нисам ником ништа говорио. Енглези верују да индискреција није из наших кругова. Молим потврдите дискрецију нарочито у погледу извора“; АЈ, 103-176-618, Пов. бр. 186.

¹³ „Нарочито Мађари активни. Они успели ухватити готово стални контакт са америчким и енглеским сервисима. Главни контакт сад држи Др Вали, професор на Правном факултету у Будимпешти и адвокат. Дошао овде почетком марта. Раније водио у Будимпешти адвокатску канцеларију Др Фабини који је, као министар трговине и индустрије у једној од ранијих мађар-

Југословенски обавештајни официр у Цариграду мајор Перић је, 7. маја 1943. године, известио о мађарској активности у Турској услед савезничких победа у Африци и СССР-у која се одвијала у два правца: „1. – Доласком огромног броја сваковрсних мађарских агената у циљу стварања контаката и сарадње са Енглезима и Американцима. 2. – Променом курса мађарске пропаганде.“ Када је реч о доласцима емисара, Перић извештава: „Нарочито је био запажен последњих недеља долазак чувеног професора универзитета из Сегедина и носиоца Нобелова награде и претседника Ротари Клуба Др Сентђерђија (лично га познајем из Суботице са једне вечере у Ротари Клубу, на којој сам заступао команданте дивизије и кога сам овде видео и препознао). Као стари ротаријанац – Сентђерђи је дошао овде у вези са ротаријанцима, где има и Енглеза и објашњавао је ’Мирољубиво’ Мађарско држање и демократију“, додајући да су још долазили уредник листа *Мађар Немзет* др Фреј, привредник Шрекер,¹⁴ док се промена курса мађарске пропаганде огледала у окретању ка савезницима и настојању да релативизују и скину одговорност због злочина над Србима.¹⁵ Мајор Перић је и у извештају из Цариграда, 21. маја 1943. године, указао на мађарску активност и долазак емисара (бивши мађарски министар Молдовани, др Фреј уредник *Мађар Немзета*, мађарски трговачки аташе из Софије Бешенђеј, те трговац Унгар из Будимпеште).¹⁶

О мађарској активности у Турској, 4. јуна 1943. године, известио је и југословенски војни изасланик потпуковник Банковић из Анкаре. Банковић је сматрао да је реч о настојањима да се укаже на могућност стварања балканске уније и да је реч о двома мађарским струјама: провладиним и опозиционим. У извештају Банковић апострофира Сент Ђерђијев долазак: „Прво је дошла посета професора Сент Ђерђија који је представник опозиционе странке у Мађарској. Професор Сент Ђерђи покушао је на све начине да ухвати везу са Енглезима и Американцима и да им објасни стање у Мађарској и жеље и молбе Мађара за после рата. Одбијен је од стране Енглеза и од стране Американаца, али је ипак успео да на неки начин достави и Енглезима и Американцима свој меморандум. Овај меморандум у главном садржи следеће: – Мађарска није желела овај рат, али је била приморана да у њега уђе и то на страни осовине. – Мађарска сада није у стању да напусти савез са Немачком, јер је Немачка још толико јака да

ских влада, узео за свог помоћника Калаја, садашњег Претседника владе. Отуда и нарочита веза Валија са Калајем који га је и послао овамо. Своју пошту за Будимпешту Вали шаље увек по куриру овдашњег мађарског конзула“; АЈ, 103-179-626. *Исто*: Војни архив (у даљем тексту: ВА), Емигрантска влада (у даљем тексту: ЕВ), к. 9, ф. 6, рег. бр. 38, Строго поверљиви деловодни протокол, бр. 404 од 30. априла 1943.

¹⁴ О доласку Шрекера пише и Шуменковић у извештају из Цариграда 14. маја 1943; АЈ, 103-179-626, Пов. бр. 370.

¹⁵ ВА, ЕВ, к. 7, рег. бр. 16/2, Стр. Пов. Бр. 278. *Исто*: ВА, ЕВ, к. 52, рег. бр. 18/2.

¹⁶ ВА, ЕВ, к. 52 II, рег. бр. 14/8, Стр. Пов. бр. 290. *Исто*: ВА, ЕВ, к. 7, рег. бр. 21/2.

увек има могућност да војном силом поседне Мађарску, да изврши насилно мобилисање мађарске војске и на тај начин добије око милион војника, да поседне и користи све мађарске аеродруме, што до сада није учинила, и да Мађарску потпуно исцрпи извлачећи храну из Мађарске за Немачку. – Мађарска жели да потпомогне савезнике у моменту инвазије англо-американаца, тј. у моменту када Немачка буде тако ангажована да не може предузети наведене кораке у претходном ставу. – Мађарска ће врло радо отворити врата својих граница савезничким војскама и примити њихове падобранце, с тим да им се не гарантује помоћ у погледу подржавања реда и мира за време прелазног стања. – У Мађарској се жале извршена зверства учињена у Југославији и кривци за иста биће примерено кажњени. Дају обећања да ће се повући са југословенске територије до предратних граница. За ово Мађарска тражи да јој Енглеска и Америка обезбеде да руске, југословенске и румунске трупе неће прећи мађарску границу. У овом меморандуму говори се да је Мађарска спремна да уђе у конфедерацију држава у Европи, али се уопште не помиње како замишљају ту конфедерацију и које би државе биле у њој. Како је професор Сент Ђерђи претрпео потпун неуспех у својој мисији, јер су га одбили и Енглези и Американци, не хтевши да са њиме дођу у додир и да ма шта преговарају, он је успео да дође у додир са пољским амбасадором у Анкари г. Соколницијем и да њему изнесе своја гледишта као и потребу да после рата Пољска и Мађарска сарађују у најтешњој вези.“ На крају се указује на посету бившег министра Молдованиа.¹⁷

Мађарски доласци у Турску били су и предмет извештаја југословенског генералног конзула Луковића из Цариграда, 25. јула 1943. године, који су истицали опасност од комунизма и обећавали мађарски допринос савезничкој победи.¹⁸ Напор Сент Ђерђија није једино настојање за побољшање мађарског положаја, већ та настојања срећемо и после рата. На незавидан мађарски положај након Другог светског рата настојао је да укаже и књижевник Лајош Зилахи.¹⁹ Министарство иностраних послова проследило је Јосипу Брозу Титу акт југословенске делегације при Савезничкој контролној комисији у Мађарској, од 16. фебруара 1946. године. Реч је о интересовању мађарског књижевника Лајоша Зилахија, који је добио позив да одржи предавање на Колумбија универзитету у Америци са темом о будућности дунавског базена, па је изразио жељу и своје мишљење да би било од користи да у предавање укључи мишљење „Маршала Тита“. Због тога је био вољан „да лично посети Маршала, уколико би се за овај пријем могла испословати Маршалова дозвола“, додајући да би као књижевник могао „скицирати и лик личности Маршала Тита“, чиме би

¹⁷ ВА, ЕВ, к. 52П, рег. бр. 41/8, Стр. Пов. Бр. 93.

¹⁸ АЈ, 103-3-33, Пов. бр. 175.

¹⁹ Лајош Зилахи рођен је 1891. у Трансилванији. Умро је у Новом Саду 1974. године. Сахрањен је на будимпештанском гробљу Керпери.

желео да послужи његовој популарности. У прилог овом акту прослеђен је превод Зилахијевог чланка, који је објављен у листу *Szabadság* 10. фебруара 1946. године. Књижевник је у чланку штитио положај Мађарске после пораза на страни Немачке, пишући о гледишту мађарских књижевника који су се огласили поводом „ревизионистичких“ гласова дуж јужне мађарске границе који су долазили од југословенске мањине, којој ће се дати слободе школа и културног организовања. У наставку пише о мађарским „ранама“ које им је нанео Тријанонски мировни уговор, чему је допринела „стара Југославија, чији је зао дух уништила баш нова Југославија Маршала Тита.“ На крају Зилахи говори о потреби сарадње у Подунављу са „новим духом демократије“, наводећи као гесло сарадње Титове речи: „Сад већ све зависи само од нас.“ Јосип Броз Тито је на овај захтев, парафирајући, одговорио: „По питању Дунавског базена ја не бих могао дати одговор који би се могао свиђати неким службеним круговима у Америци, према томе сматрам да је о томе за сада незгодно говрити.“ То је време Титовог ослањања на СССР и затегнутих односа са земљама Запада око Трста и грађанског рата у Грчкој.²⁰

Извештаји југословенских дипломатских представника у Турској 1943. године указују на мисију Алберта Сент Ђерђија у тешким временима Другог светског рата. Дистанцирао се од фашизма и новог немачког поретка, истовремено указујући западним савезницима на опасност доласка совјетске комунистичке армије са Истока. Тиме је zaloжио своје научно име, настојећи да спасе што се спасти може од онога до чега су довели политичари и ратоборне војне елите. Његово настојање престојавања националног корпуса било је у време када су у антифашистичкој коалицији све више излазиле супротности између СССР и западних савезника око послератног уређења света и подела сфера утицаја. Сент Ђерђијева активност била је лимитирана иако је стигла до савезничких представника у Турској, који су његове предлоге примили к знању, али нису били у стању да на њих одговоре. Били су немоћни да више војно и политички ураде, јер је са Истока победоносно долазила Срвена армија. Њене трупе прешле су преко Мађарске, ушле у Беч и немачку престоницу Берлин, што је означило крај Другог светског рата.

²⁰ У априлу 1946. Министарство иностраних послова обавестило је југословенску делегацију у Будимпешти о овом Титовом одговору; Архив Ј.Б. Тита, КМЈ I-3-b/407.

Summary

Milan Terzić, Ph. D.

Nobel Prize Winner and Politics (Mission of Albert Szent Györgyi in Turkey 1943)

Yugoslav diplomatic reports from Turkey in 1943 pointed out the mission of Albert Szent Györgyi in the difficult times of the World War II. Dissociating from fascism and new German order, he drew attention of the Western Allies to the risk of arrival of the soviet communist army from the East. Thus, he invested his scientific name in the attempts to save what could be saved from the politicians and the belligerent military elite. He attempted to realign the national corpus, at the time when contrast between the Soviet and Western viewa on post-war organization and division of spheres of influence grew larger. Szent Györgyi's activity was limited, although he managed to reach the representatives of the Allies in Turkey, who took notice of his advice, but were no longer able to respond. They were unable to achieve anything neither in politics nor in warfare. Victorious Red Army was approaching from the East. Its troops had crossed over Hungary, entered Vienna and German capital of Berlin, which marked the end of World War II.